

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Johan Jannert

BILAGA 3
SKÖTSELPLAN
2002-05-27

Diarienummer
511-6607-99

Sida
1(31)

Naturreservatet Ålleberg i Falköpings kommun

Skötselplan

Foto: Per Henningsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	4
2. Allmän beskrivning	4
2.1 Administrativa data	4
2.2 Topografi och läge	5
2.3 Geologi och hydrologi	5
2.4 Markanvändning	6
2.5 Vegetation, flora och fauna	7
2.7 Friluftsliv	11
2.8 Bebyggelse och anläggningar	12
3 Mark och vegetationsvård	12
3.1 Övergripande mål	12
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder	12
3.3 Beskrivning av skötselområden	13
4 Friluftsliv	27
4.1 Övergripande mål	27
4.2 Information och anläggningar	27
5 Dokumentation och uppföljning	28
6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning	28
7 Referenser	31

BILAGOR

bilaga 3.1 Skötselplanekarta 1:10 000

bilaga 3.2 Karta över stigsystem, informationstavlor och P-plats 1:10 000

1. Syfte

Syftet med reservatet är att:

- bevara och utveckla Ållebergs stora botaniska, zoologiska, geovetenskapliga och landskapsbildsmässiga värden.
- bevara Ålleberg tillgängligt för ett rörligt friluftsliv.
- bevara och utveckla ett rikt växt-, djur- och fågelliv inom naturliga ängs- och hagmarker samt bibehålla det varierade odlingslandskapet med dess olika naturtyper.
- utveckla och bevara urskogskaraktärerna i lövskogsbranterna.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Ålleberg är ett av de områden som regeringen godkännt att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- odlingslandskapet hävdas och brantskogen lämnas till fri utveckling för att bevara Ållebergs tilltalande landskapsbild och geovetenskapliga värde.
- leder och stigar underhålls.
- de naturliga ängs- och hagmarkerna hävdas årligen genom slåtter och bete så att arter som är knutna till dessa miljöer gynnas.
- lövskogen i branterna lämnas i huvudsak till fri utveckling.

2. Allmän beskrivning

2.1 Administrativa data

Skyddsform:	Naturresevat
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Namn:	Naturresevatet Ålleberg
Kommun:	Falköping
Socken:	Luttra, Karleby och Slöta
Kartor:	Topografisk karta: 7D Ulricehamn NV Ekonomisk karta: 073 93 och 073 94 Orienteringskarta: Ålleberg
Gräns:	Se skötselplanekarta, bilaga 3.1

Fastigheter:	Karleby 13:8 i Karleby s:n, Leaby 6:1 i Karleby s:n, Saleby 4:2 i Slöta s:n, Slöta 7:2 i Slöta s:n, Smeby 2:2 i Slöta s:n, Synnerål 10:4 i Luttra s:n, Synnerål 12:9 i Luttra s:n, Vaxby 1:4 i Slöta s:n, Vaxby 1:6 i Slöta s:n, Ålleberg 1:1 i Slöta s:n, Ålleberg 2:1 i Karleby s:n.
--------------	--

Areal:	Totalt:	199,4 ha
Naturtyper:	Betesmark	81,5 ha
	Slåttermark (inkl flygfältet)	15,2 ha
	Lövskog	48,5 ha
	Åker	51,0 ha
	Övrig mark	3,2 ha

2.2 Topografi och läge

Reservatet ligger ca 5 km sydost om Falköping. Området utgörs av norra delen av platåberget Ålleberg.

Bergets högsta punkt är ca 335 m ö h och är därmed det högsta av platåbergen. Det höjer sig ca hundra meter över det omgivande landskapet. Branta stup i diabasen finns i norra delen av berget medan det i söder mera långsamt sänker sig ned mot omgivningarna. På flera platser har man en magnifik utsikt över Falbygden. I norr kan man vid god väderlek se de flesta av landets platåberg.

2.3 Geologi och hydrologi

Diabasen går i dagen i norr medan den successivt försvinner mot söder. I diabasen har det på flera ställen bildats klyftor. Ett tydligt exempel på detta är den säregna stenen "predikstolen" i norr. Nedanför diabasen med dess mäktiga rasbrant finns en långsträckt sänka avgränsad mot norr av tre höga, långsträckta kullar av skiffer. Lokalt kallas en sådan sänka en "ålla", vilket förmodligen har givit namn åt berget.

Ännu idag har ingen kunnat ge en heltäckande förklaring till alla de besynnerliga formationerna på Ållebergs änne. Att det skett ras i diabasbranten är ingen tvekan om. Att det skett skred på flera håll i branten nedanför under olika tider är också klart. Ett skred i slutet av december 1928 gav ett några hundra meter långt skredärr och flyttade den urgamla landsvägen mellan Falköping och Jönköping några meter norrut. Skredområdet var ett par hektar stort.

Själva den djupa "ållan" mellan rasbranten och de tre skifferkullarna har diskuterats livligt. Eftersom skiffern i kullarna tycks ligga kvar i horisontella skikt har det diskuterats om "ållan" är en erosionsdal utformad av inlandsisens smältvatten. Andra menar att en vattenerosion inte skulle ha lämnat kvar de mjuka skifferkullarna som erosionsvittnen i den branta sluttningen. Några talar om utglidning, andra om någon form av nedsänkning genom sprickor i berget. Någon omfattande förkastning är det dock inte tal om. Kanske är det en kombination av ras, skred, utglidning och glacial erosion som skapat det säregna landskapselementet på Ållebergs nordsluttning. Lerskiffern går i dagen på några ställen i norr vid Ållebergs "änne" medan den därunder liggande kalkstenen först går i dagen i Ållebergs omgivningarna.

Jordlagret är på platån mestadels mycket tunt. Jordlagren är mäktigare i sluttningarna och vid bergets fot varför man här har utmärkta odlingsbetingelser.

En av bergets stora tilldragelser är de rikligt vattenförande källorna som springer fram vid bergets fot eller i dess sluttningar. Bland de mest kända är Lokakällan och Hokällan vid Ällebergs "änne". På platån ligger flera småvatten som finns redovisade i våtmarksinventeringen från 1991. Här finns padda, åkergroda, vanlig groda samt större och mindre vattensalamander.

2.4 Markanvändning

Tidigare markanvändning

Gamla lantmäterikartor från 1806 över Saleby säteri, som förr innehade hela Ällebergs platå, beskriver berget som "gårdsmark med gräsbottnen beväxt med lingonris och små utefter marken liggande enbuskar. Bergsklipporna ligga ömsom i ömsom nära dagen."

Berget torde huvudsakligen ha använts som bete och detta har fortgått tills för ett femtiotal år sedan. På Linnés tid dominerades markerna på ortoceralkalken i väster nedom berget av betade ängsmarker vilket också skifteskartan från 1840 över Synneråls by vittnar om. Också på östra sidan var betes- och slåttermarkerna utbredda. Idag är delar av dessa marker täckta av lövskog. Skogen norr om Saleby anges således som en äng som gav "godt hårdvallshö". Skogen på Älleberg torde under 1800-talet ha varit inskränkt till rasbranternas övre delar.

En stor del av bergets platå var under 1800-talet uppodlad. En del av den uppodlade marken har efter hand övergivits och övergått i betesmark. Under 1940-talet övergick också en del av platån i KSAK: s ägo och en landningsbana anlades. Anläggningar för att starta och dra upp segelflygplan fanns också i både östhangets och västhangets branter.

Markanvändningen på platån dominerades till mitten av 1980-talet helt av segelflygets verksamhet och av åkerbruk. Betet var helt borta och markerna växte igen. På bergets sluttningar har igenslyandet gått snabbare på grund av den bättre jordmånen. Östhanget täcktes av uppväxt lövskog och det förekom en viss plockhuggning och röjning.

Under 1980-talet inleddes arbetena med att restaurera betesmarkerna. Det började 1984 med att ett stort område stängslades in med fårnät och sedan dess har får men även häst och nöt betat. Fåren har dock gått ganska hårt åt floran beroende på att de tidigare föreslagna röjningsåtgärderna inte genomförts från början.

På norra berget ligger en fålla som gallrats kraftigt i trädsikt och bland enar. En viss del har varit odlad. Påverkan av konstgödsel är dock svag.

Den stora betesmarken väster och söder om flygfältet utgör den största betesfällan. Här har i stora delar en mycket kraftig röjning av enbuskar och lövträd skett på senare år. Röjnings- och avverkningsarbetena började med ett projekt som gick ut på att lantbrukare skulle utbildas till naturvårdare och kunna arbeta med detta på entreprenad som en Ekonomisk Förening, Naturvårdstjänst. Statens Naturvårdsverk var med och stöttade projektet ekonomiskt. Åtgärder har sedan dess kontinuerligt genomförts genom Falköpings kommuns försorg bl.a. genom användande av OSA-lag, ALU-lag, Naturvårdstjänst och Skaraborgs Skogsägare. De flesta värdefulla ängs- och hagmarker på Ålleberg har idag miljöstöd. Den stora betesfällan söder om flygplatsen har under 10 år betats med får. Från och med 1997 har området betats med nötkreatur.

Nuvarande markanvändning

Markanvändningen på Ålleberg utgörs idag huvudsakligen av bete, åkerbruk och slätter. Markanvändningen i skogen har hittills varit skonsam. Utöver jordbruksdriften domineras markanvändningen av verksamheten vid Segelflygskolan. Camping och restaurangrörelse förekommer i anslutning till Segelflygskolan. Hängflygverksamhet förekommer också.

Ålleberg är ett mycket omtyckt och populärt utflyktsmål för närboende och turister. Vandringsleder och en naturstig har anlagts på senare år.

2.5 Vegetation, flora och fauna

Som allmän beskrivning av bergets vegetation kan kort sägas att branten och sluttningarna utom i söder är klädda med lövskog, att platån och västsidans nedre delar är en blandning av ung lövskog, och mer eller mindre öppna marker av olika slag. Längst i norr fanns en planterad granskog som nyligen avverkats. Ålleberg är det platåberg som bäst bevarat forna tiders betade, öppna marker - hedarna och ängarna.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande Natura 2000-naturtyper och arealer för dessa.

Nr	Natura 2000-naturtyp	Areal i ha
1	Boreonemorala, äldre naturliga lövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora, 9020	35,2
2	Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner, 9180	11,3
3	Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ, 6270	62,8
4	Slätterängar i låglandet, 6510	8,6

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande Natura 2000-naturtyper enligt Natura 2000-systemet (Naturvårdsverket 1997).

Ädellövskog

Lövskog med stort inslag av ädla lövträd - ask, alm, lönn, lind och ek och ett fältskikt bestående huvudsakligen av örter (frisk och torr örttyp) - finns framför allt i och nedanför bergets branter. De största sammanhängande bestånden finns på bergets östra sida. I dessa skogar finns också stort inslag av säl, asp och körsbär. Buskskiktet är välutvecklat och består i första hand av hassel, måbär och skogstry. På några platser är fältskiktet artrikt med

lundväxter som blåsippa, vitsippa, trolldruva, skogsviol, hässlebrodd m m. I de torrare delarna, nära diabasbranten, växer blåsippa, liljekonvalj, lundgröe etc. medan de friskare delarna hyser hässleklocka och rödblåra. I den tätaste skogen är marken nästan helt utan bottenskikt. Här och där finns dock mossor som *Rhytidiadelphus triquetrus*, *Plagiomnium undulatum* och *Eurhynchium*-arter.

Block och bergssidor är miljöer som är väl representerade i Ållebergs sluttningsskogar. På några platser förefaller det som om de äldre ädla lövträden har en ganska artrik lavflora.

Skogen mellan Saleby och Ållebergs "änne" domineras av asp, ask och sälg men inslaget av andra träd som alm, körsbär, björk, rönn och hägg är stort. Diabasbranten är i denna skog mera imponerande och brantens höjd ökar mot norr för att vara som störst vid Ållebergs "änne". Nedanför branten finns en del mycket grova, knotiga sälgar som ytterligare förstärker det vilda intrycket. Skogen längst ner är ganska gles och högstammig men är i stället försedd med ett nästan ogenomträngligt busk- och slyskikt. Bland örterna finns utöver de som nämndes i den allmänna beskrivningen arter som lundelm, vårärt, vänderot, nästrot, kransrams, storrams och underviol.

På diabasblocken vid "ännen" växer rikligt med den vackra levermossan *Anastrophyllum saxicola*.

I skrevorna där lerskiffern går i dagen vid "ännen" kan man påträffa den sällsynta mossan *Amblystegium jungermannoides*. I denna brant är också *Seligeria curvifolia* funnen.

Skogen mellan Ållebergs "änne" och västhanget är mera orörd och äldre sälgar och aspar är karakteristiska. Skogsridån på västsidan är dock mycket smalare än på östsidan.

Marken är ganska blockrik nedan den mot söder försvinnande diabasbranten. Nedanför blockterrängen har en stengårdsgård anlagts utmed nästan hela västsidan.

Längre mot söder, vid västhanget, finns lövskog av asp och sälg med ett mycket litet inslag av ädla lövträd. Överhuvudtaget är västsidans skogar artfattigare än östsidans. Markerna är genomgående torrare vilket märks på ökat inslag av arter som gullviva och buskviol.

Granskog/hygge

Förr karakteriserades Ållebergs änne inte enbart av de mäktiga diabasklippona, utan dessa "förlängdes" också av den granskog som fanns på den norra delen av berget. I början av 1990-talet avverkades skogen. Idag dominerar hyggesvegetation med bl.a. druvfläder, rönnsly och hallon.

Igenväxande betesmarker

Naturvårdsåtgärder under 80- och 90-talet har medfört att ganska små arealer på platån idag består av skog, busktäckta marker eller igenväxande betes-

marker. Dessa är inte stabila vegetationstyper utan slutar, om de får stå orörda, som skogsmark. De träd som kommit upp utgörs oftast av asp, sälg och björk. Slyet utgörs av samma trädslag men också av en del hassel och viden.

Öppna marker

Ängs- och betesmarker finns av flera olika slag och en del av dessa är mycket artrika och vackra naturtyper. Särskilt på platån finns idag således en mosaik av främst ängar, hedar, buskar, sly- och ungsogar.

Ljunghedarna som finns på platån är ganska artrika med bl.a. ljung, krypvide, blåbär, odon, slåttergubbe, blodrot och ängsvädd. Denna vegetationstyp är inte att klassa som en vanlig ljunghed som normalt är mycket artfattigare och ej heller av den västsvenska typ (som finns t.ex. i Halland) med ginst e t c utan ansluter istället rätt väl till s k sydostlig ljunghed.

Örter som man normalt väntar sig att finna i ängsseriens ekosystem finns insprängda i ljunghedarna på Ålleberg. Det är växter som timjan, käringtand, backsippa, vitmåra, gulmåra, rödsvingel, åkervädd m m. På många ställen visar dessa marker upp en nästan unik blandning av växter från ljunghedar och ängsmarker och till och med från stäppartade torrängar. Man finner t.ex. ibland växter som trollsmultron, ängshavre, väddklint och blodnäva växande tillsammans med svinrot, kattfot, ljung, brudborste, odon och krypljung.

Ängarna på berget kan indelas i en mängd olika typer, vilka sinsemellan har övergångar. **Torr rödvenhed** är en ganska artfattig torr vegetationstyp som finns i anslutning till ljungheden då denna är hårt betad.

Fårsvingeltorrängen som är vad man oftast menar med torräng kännetecknas av växter som liten blåklocka, gråfibbla, gulmåra, backanis, svartkämpar, fårsvingel, knippfryle, mandelblom, tjärblomster och jungfrulin. Inslaget av kalkgynnade arter är litet. Mindre ytor på berget och i kanternas betesmarker kan klassas som **ängshavretorräng**. Här är antalet kalkgynnade arter stort, även bland dominanterna, och antalet arter är ofta högt. Bland växter som återfinns i denna miljö märks flentimotej, ängshavre, väddklint, rödklint, brudbröd, darrgräs m m. Ängshavresamhällena finns mest i de lägre delarna av västhanget och nära Övregården.

Rödvenängen motsvarar vad man kallar vanlig äng eller friskäng. Typiska inslag i en sådan äng är daggkåpor, rödven, grässtjärnblomma, kråkvicker, smörblomma, vitklöver, ängsgröe och kanske humleblomster.

En del buskar och träd finns också i dessa marker. Enbusken är överallt närvarande och rosor (hartsros och nyponros) är också allmänna. På några ställen finns förvånansvärt rikligt med ängsvide, t ex norr om segelflygskolan.

Om markerna är ytterligare något fuktigare övergår vegetationen i de egentliga fuktängarna till **högörtsfuktäng** som nästan alltid domineras av älggräs

med inslag av strätta, kabbeleka, humleblomster och revsmörblomma och **lågörtsfuktängen** som är artrikare men ej så växtlig och ofta hårdare betad. Fuktängar av högörttyp finns i naturminnet vid Ällebergs "änne" där bergets stora botaniska raritet finns, tistelsnyltroten.

Bland skyddsvärda och ovanligare växter i de öppna markerna kan nämnas mosippan som finns på platån i sydväst. Vidare finns ett antal växter som är beroende av gammal ängs- och grässvål och som i sen tid gått starkt tillbaka. Exempel på sådana är låsbräken, ögontröst och fältgentiana och bland mindre ovanliga ängskallra och de båda nattviolsarterna. Ängsvide är ytterligare en art som finns i stora bestånd här.

Insprängda i ängsmarkerna ligger öppna diabashällar där det växer gul fetknopp, liten fetknopp, styvmorsviol och ibland rikligt med sandmaskros. Ängsmarkerna hyser en rik fjärilsfauna. Av dagfjärilsarter ses regelbundet t.ex. kamgräsfjäril, luktgräsfjäril, slättergräsfjäril, vitgräsfjäril, grobladsnätfjäril, flera arter blåvingar och pärlemorfjärilar.

Våtmarker - källor, småvatten, kärr och sjöar

Källor som förekommer i betesmark och vars avrinningsbäck är trampad i kanterna kan innehålla både blågrönt mannagräs och källgräs. Dessa arter gynnas av tramp och möjligen också av den gödning som kreaturens spillning ger. Båda arterna finns i källan mellan Övregården och Ällebergs "änne". En del källor som rinner ut längs Ällebergs sidor utnyttjas som vattentäkt och har en ganska störd flora.

De mindre öppna vattensamlingar som finns på själva platån är botaniskt av ringa intresse möjligen med undantag av gulkavle som finns vid den största sjön och i den tidvis vattenfyllda sänkan närmast norr om vägen. Gulkavle har endast ett fåtal växtplatser på Falbygden. Alla vattensamlingar är mer eller mindre igenväxta av starr, sjöfräken och den största sjön med näckrosor. Igenväxningen har gått så långt att svarthakedoppingen som häckade regelbundet tidigare numera endast häckar sporadiskt. Vissa av småvattnen torkar ut sommartid. Padda, åkergroda och vanlig groda förekommer i vattnen på platån. Småvatteninventeringen för 1997 har också visat att Ällebergs småvatten också hyser förekomster av större och mindre vattensalamander. Dessutom gjordes ett fynd av bladfotingen *Tanymastix stagnalis* som är hotklassad och funnen endast på några fåtal platser i landet.

Diverse skyddsvärda biotoper

Här ska kort nämnas några miljöer som inte bör förbigås vid genomförande av skötseln.

Alléträd av ädellövträd har ofta en skyddsvärd flora av lavar och mossor och tjänar som skydd och häckningsplats för många fåglar. Alléträd, framför allt ask, förekommer från Saleby till nästan ända upp på platån.

Kulturhistoriskt intressanta stengårdsgårdar som forna tiders bönder och drängar burit ihop är idag beväxta med en rad olika lavar och även dessa

tjänar som skydd för djurlivet. Något omedelbart hot mot de stengärdsgårdar som finns på Ålleberg och dess sluttningar förekommer antagligen inte då markerna mestadels betas.

Hotade arter

På Ålleberg förekommer flera hotklassade arter. Dessa utgör en viktig grund för säkerställandet. Hittills har följande ovanliga arter påträffats.

Art	Kategori	Växtplats
Kärlväxter		
Guckusko <i>Cypripedium calceolus</i>	NT/S3/EU	7
Tistelsnyltrot <i>Orobanche reticulata</i>	EN	13
Källgräs <i>Catabrosa aquatica</i>	VU	11
Fältgentiana <i>Gentianella campestris</i>	VU	1, 2
Låsbräken <i>Botrychium lunaria</i>		1
Kransrams <i>Polygonatum verticillatum</i>	S3	8
Nästrot <i>Neottia nidus-avis</i>	S3	8
Ängsvide <i>Salix starkeana</i>		6
Mosippa <i>Pulsatilla vernalis</i>		1
Tibast <i>Daphne mezereum</i>	S1	9
Solvända <i>Helianthemum nummularium</i>		14
Skogskornell <i>Cornus sangiunea</i>		12
Blågrönt mannagräs <i>Glyceria declinata</i>		11
Gulkavle <i>Alopecurus aequalis</i>		1
Rävstarr <i>Carex vulpina</i>		
Mossor		
Lysmossa <i>Shistostega pennata</i>		8
Mörk baronmossa <i>Anomodon rugelii</i>	NT	7, 8
Skogstrappmossa <i>Anastrophylllum michauxii</i>	VU/S3	8
Raspbågmossa <i>Lescurea patens</i>	NT	8
Svampar		
Dadelvaxskivling <i>Hygrocybe spadicea</i>	NT	2
Lavar		
Lunglav <i>Lobaria pulmonaria</i>	S3	7
Däggdjur		
Buskmus <i>Sicista betulina</i>	DD	13
Fåglar		
Svarthakedopping <i>Podiceps auritus</i>	VU/EU	1
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	EU	
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>		7, 8
Groddjur		
Större vattensalamander <i>Triturus cristatus</i>	NT/EU	1
Kräldjur		
Snok <i>Natrix natrix</i>	VU	1
Kräftdjur		
<i>Tanymastix stagnalis</i>	NT	1

Tabell 2. Hotkategori anges för rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist (Gårdenfors m fl 2000). Signalartsvärde anges för signalarter: (S1) Mindre bra; (S2) Bra; (S3) Mycket bra (Skogsstyrelsen 1995). Arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet (EU).

Äldre fynd utgörs bl. a. av vityxne, grönyxne och stenfrö.

2.7 Friluftsliv

Ålleberg är ett mycket omtyckt och populärt utflyktsmål för närboende och turister. Vandringsleder och en naturstig har anlagts på 1990-talet.

Segelflyget på Ålleberg

Mitt på platån ligger KSAK: s (Kungliga Svenska Aeroklubben) segelflyganläggning. Segelflyget på Ålleberg startade sin verksamhet 1941, när Ållebergsskolan öppnades med utbildning för blivande segelflygare. Under lång tid var sedan Ålleberg centrum för segelflygets utveckling i Sverige. Fortfarande är Ållebergsskolan landets viktigaste segelflygskola. På Ålleberg finns kansli för Segelflygförbundet och för Svenska Flygsportförbundet. Landningsbanan på berget är nyligen reparerad. Strax utanför naturreservatet ligger en flygverkstad och ett segelflygmuseum. KSAK har som mål att bibehålla traditionen av Ålleberg som svensk flygsportplats.

Camping och restaurangrörelse förekommer i anslutning till Segelflygskolan. Vidare förekommer en livlig flygverksamhet med häng- och skärmflyg.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

På bergets norra del, i anslutning till det f d naturminnet, ligger Slötastugan som ägs av Falbygdens Hembygds- och Fornminnesförening. Uppe på platån ligger segelflygskolans landningsbanor inom reservatet. Restaurangen och segelflygets hangarer och övriga byggnader ligger utanför reservatsområdet.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Reservatet skall skötas så att Ållebergs naturvärden bibehålls och stärks.

- Bergsplatåns öppna karaktär ska bevaras och restaureras. Detta innebär att betesdrift skall ske på förhållandevis stora arealer och att den nuvarande åkerarealen också fortsättningsvis skall brukas samt att flygplatsområdet skall slås. Ytterligare avverkningar och röjningar kommer också att genomföras.
- De öppna hävdade markerna på platån och i sluttningarna ska bevaras och restaureras. Den hävdgynnade floran skall gynnas. I kanten mot skogsklädd mark ska åtgärder företas för att gynna och förstärka skogsbryn med rikt innehåll av blommande träd och buskar.
- Lövskogarna på sluttningarna ska bevaras och i stor utsträckning få utvecklas fritt.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

På Ållebergs platå och i sluttningarna finns stora arealer betesmark. För att den rika betesfloran skall finnas kvar måste betet fortgå. De betade markerna skall i stor utsträckning bestå av en mosaik av främst öppna marker och enbuskmarker med inslag av solitära träd. I de perifera delarna får lövdungar och buskgrupper utvecklas för att bevara och utveckla brynmiljöer.

Djur som betar på naturbetesmark skall inte stödutfodras. Betesfällorna bör inte heller arrangeras på sådant sätt att näring från närliggande vallar, kulturbetesmarker och åkrar, via betesdjuren, tillförs naturbetesmarkerna.

Vissa av ljunghedspartierna bränns för att ytterligare öka variationen. Alla ljunghedsytor bör inte brännas samtidigt då gräsen gynnas starkt och ljungen riskerar att försvinna för lång tid.

Bryn bevaras och skapas i övergångszonerna mellan öppen betesmark och lövskog. Utvecklingen av skogsbryn och skogsbrynsmosaik är särskilt viktig i de betade sluttningarna nedanför brantskogarna. Blomrika träd och buskar gynnas.

Skötsel och skydd av skog inriktas på att bevara lövskog.

Lövskogarna i sluttningarna är särskilt lämpliga att lämna till fri utveckling. De kan då utvecklas än mer mot gammelskog och rikedom på död ved. Det är framför allt områdets brantskogar som ska lämnas utan skogliga eller andra åtgärder. Begränsade åtgärder som erfordras för att bibehålla framkomligheten längs befintliga stigar, markvägar/vägar, enligt fastställd skötselplan, samt röjningar för att hindra igenväxning av åkerrenar får utföras.

På några utpekade platser där utsikten är som vackrast bör skogen inte tillåtas skymma.

Befintliga anordningar för besökare underhålls. Stigar och vandringsleder underhålls.

Skötseln av källkärren inriktas på att hålla dessa öppna.

Inom reservatet finns ett antal åkrar. Dessa ska även fortsättningsvis hävdas för att bevara ett öppet odlingslandskap. Befintliga åkervägar får finnas kvar.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Äng och hed på platån

Skötselområde 1

Areal: 40,3 ha, varav ljunghed 1,3 ha

Beskrivning: Den stora betesmarken väster och söder om flygfältet utgör den största betesfällan. Den består omväxlande av torrängar, fuktängar, småvatten, ljunghedar och enbuskmarker. Större delen av området betas idag. Gräsvålen i enbuskmarkerna är fortfarande i ganska gott skick men antalet arter är lågt. Krypvide, knägräs, ljung, stagg, prästkrage, gökärt och liten blåklocka hit-

tas här liksom brudbröd, kattfot, fältgentiana, låsbräken, lundstarr, blodnäva och jungfrulin som dock förekommer sparsamt. Fältgentianan som något år räknats i hundratals förefaller kontinuerligt vika i antal. Även mosippan som 1985 hade ett 40-tal stänglar förekommer idag sällan med fler än 1-3 exemplar.

Norra delen av skötselområdet utgörs av en fålla som nyligen gallrats kraftigt i trädskikt och bland enar. En viss del har varit odlad. Påverkan av konstgödsel är dock svag.

Det nordligaste småvattnet leker åkergroda och i mindre antal även vanlig groda och padda. Den södra av vattnen hyser gulkavle som är ovanlig på Falbygden. Vissa år häckar svarthakedopping.

Smärre partier av skötselområdet har inte varit med i betesfällorna tidigare.

En naturstig har anlagts av kommunen.

Skötselmål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: Den hävdgynnade floran ska öka sin utbredning på bekostnad av ohävdarter. De betade markerna skall i stor utsträckning bestå av en mosaik av främst öppna marker och enbuskmarker med inslag av solitära träd. Täckningsgraden av träd- och buskar ska inte överstiga 5-10 %. I de perifera delarna får lövdungar och buskgrupper av bärande arter utvecklas för att bevara och utveckla brynmiljöer. Ljunghedarna bevaras.

Förutsättningarna för groddjur och fåglar skall förbättras genom att de igenväxande småvattnen restaureras.

Segelflyget kräver hinderfrihet. Inga stora träd eller andra hinder får finnas i landningsbanans omedelbara förlängning.

Engångsåtgärder: Avverkning och röjning av all träd- och buskvegetation på de partier som tidigare inte har ingått i betesfällorna. Stängsling med nytt stängsel och/eller flyttning av gammalt så att bete sker även här.

Sjöarna och småvattnen skall restaureras för att åter skapa och vidmakthålla den biologiska mångfalden och

tillfredsställa djurens behov av vatten även under torra somrar. Detta kan i första hand ske genom att slå vegetationen och ta bort höet. I andra hand grävs småvatten ur och föryngras med slängskopa eller liknande.

Underhållsåtgärder: Bete. Vid behov röjning av sly och enar. Åtgärder för att bevara småvattnen genomförs vid behov (se engångsåtgärder). Bränning av ljunghed får ske.

Skötselområde 2

Areal: 14,6 ha

Beskrivning: Förutom flygbanorna, är detta ohävdad ängsmark med höga naturvärden främst beroende på att igenväxningen gått långsamt. Gallringar, enbuskröjningar, slåtter och bränning har dock skett i vissa delar senare år och vegetationen kan betecknas som naturlig. Således finns här bestånd av kattfot, ljung, knägräs, backnejlika, ögontröst, ängsskallra, krypvide, ängsvädd och timjan. Fältingentianan har sitt starkaste fäste här, framför allt norr och öster om banan, men även sommarfibbla, nattviol och låsbräken finns här. Av okänd anledning tycks dock antalet fältgentianaplantor minska successivt. I fuktiga svackor har trivialiseringen av vegetationen medfört att arter som mjölkört och hallon dominerar.

Ytorna är allmänt rika på blommor och tilltalande. Varma somrardagar kan man se ett stort antal fjärilar här. Den hotade ängssvampen dadelvaxskivling är lätt att hitta i anslutning till banan.

Segelflyget kräver hinderfrihet. Inga stora träd eller andra hinder får finnas i landningsbanans omedelbara förlängning.

Skötselmål: Slåtter och efterbete. Slåttern ska ske i månadsskiftet juli/augusti.

Kvalitetsmål: De öppna markerna bevaras och hävdas med slåtter så att den hävdgynnade floran bevaras och expanderar. De delar där träd och buskar växer ska dessa inte tillåtas breda ut sig så att grässvålen luckras upp. Eventuellt kan delar av området stängslas in, betas och föras över till skötselområde 1.

Engångsåtgärder: Inga. Planerad startbrygga för veteranflygplan, en tidigare beslut från Länsstyrelsen, får uppföras.

Underhållsåtgärder: Slåtter med efterbete. Slåttern skall ske med skärande eller klippande verktyg. Höet skall samlas upp och tas bort efter att det torkat på platsen. Efter flygsäsongen stängslas banorna av och övriga delar betas. Røjning av sly och en vid behov. Bränning får ske vid behov av såväl ekologiska som skötselmässiga skäl. Skötselkraven med slåtter och efterbete gäller inte fältytan och området kring den planerade startbryggan, som får skötas med gräsklippning.

Skötselområde 3

Areal: 7,7 ha

Beskrivning: Ohävdad mark med höga naturvärden främst beroende på att igenväxningen har gått långsamt. Vegetationen kan betecknas som naturlig även om vissa delar varit gammal åker. Vissa delar har invaderats av aspsly. I området ligger också ett småvatten omgärdat av sly.

Skötselmål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: Öppet landskap med naturbete och enstaka solitära lövträd. Någon/några lövdungar får finnas kvar. Ett öppet strandängsbete skapas kring den lilla sjön. Den hävdgynnade floran ska bevaras och öka sin utbredning.

Engångsåtgärder: Uppsättning av stängsel och vattenanordning. Avverkning och røjning av träd, en och sly.

Den lilla sjön i norr skall restaureras för att återskapa och vidmakthålla den biologiska mångfalden och tillfredsställa djurens behov av vatten även under torrare somrar. Detta kan i första hand ske genom att slå vegetationen och ta bort höet. I andra hand grävs sjön ur och föryngras med slängskopa eller liknande.

Underhållsåtgärder: Årligt bete under hela vegetationsperioden. Sly- och enbuskrøjning genomförs vid behov. Åtgärder för att bevara småvattnet genomförs vid behov (se under engångsåtgärder).

Skötselområde 4

Areal: 3,4 ha

Beskrivning: Den närmast stugbyn liggande gräsmarken utgörs av en gammal åker som används som slåttermark idag. Vid

större flyguppvisningar används ytan som parkeringsplats. I området ingår en brynzon mot skötselområde 8.

Skötselmål: Slåtter och/eller bete. Brynzonen utvecklas så att blomrika träd och buskar gynnas.

Kvalitetsmål: Öppen gräsmark

Engångsåtgärder: Stängsling (vid behov), röjning i brynzonen.

Underhållsåtgärder: Bete eller slåtter. Vid slåtter används skärande eller klippande redskap och höet samlas in när det torkat på platsen.

Skötselområde 5

Areal: 5,0 ha

Beskrivning: Hygge efter en planterad granskog. Hyggesvegetation med bl.a. lövsly, druvfläder, hallon, rödven och kruståtel dominerar. Längst norrut på berget är utsikten fantastisk. Carl von Linné uttryckte en gång här sitt berömda "Prospecten öwferst på Ållebärg var artig"

Skötselmål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: Bergets prägel av betad öppen platå framhävs. På sikt skall området få karaktär av naturbetesmark och en hävdgynnad flora. Enstaka lövträd samt någon eller några mindre lövdungar av främst bärande arter sparas.

Engångsåtgärder: Stängsling. Avverkning av träd samt röjning av sly.

Underhållsåtgärder: Årligt bete under hela vegetationsperioden och vid behov röjning.

Åkermarken

Skötselområde 6

Areal: 51,0 ha

Beskrivning: Åkermark. I skötselområdet ingår även åkerholmar och åkerrenar. Det ovanliga ängsvidet förekommer på några ställen.

Skötselmål: Åker/vall eller bete.

Kvalitetsmål: Åkrarna ska även fortsättningsvis brukas som åker, eller betas, för att bevara ett öppet odlingslandskap. Stenmurar och åkerholmar bevaras. Ängsvidet skall finnas kvar.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Uppkommande sly får tas bort. Nedfallna träd får tas bort.

Lövskogen

Skötselområde 7

Areal: 7,9 ha

Beskrivning: Diabassluttning med en starkt sluttande rasbrant i övre delarna. Den är ställvis blockrik och mestadels svårframkomlig. Lövskog dominerad av ädellövträd med mycket ask. På vissa mindre delar i söder finns mycket gott om död ved i form av lågor och torrträd, främst av sälg. Fält- och bottenskiktet är av torr- och frisk örttyp med få ovanliga inslag - åtminstone på kärleväxtsidan. Bland hotade och ovanliga arter märks bl a guckusko, mörk baronmossa och lunglav, som här har sin enda förekomst på Älleberg. I norr har marken snarare karaktären av igenväxande ängsmark än skogsmark. I norra delen av området finns en åkerväg.

Skötselmål: I huvudsak fri utveckling.

Kvalitetsmål: Lövnaturskog med stort inslag av ädla lövträd. Mängden död ved ska öka. Levnadsbetingelserna för guckuskon bevaras och förbättras. Även de sällsynta arterna lunglav och mörk baronmossa ska bevaras och öka i utbredning.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Vid behov får gran tas bort. För att säkra förekomsten av guckusko skall gallring av lövträd ske vid behov, på växtplatsen. Åkervägen får vid behov underhållas av markägaren. I sydöstra delen får gallring och röjning ske mellan stenmuren och åkermarken.

Skötselområde 8

Areal: 34,2 ha

Beskrivning: Diabassluttning med en starkt sluttande rasbrant i övre delarna. Den är ställvis blockrik och mestadels svår-

framkomlig. Lövskog domineras av sälg, asp, alm, björk och ask. Aspen är särskilt dominant i den södra delen. Trädens ålder är ställvis hög - särskilt gäller det sälgarna i den norra delen. Slutenheten är hög utom längst i söder. Av lågor är endast sälgen representerad i nämnvärd grad. Buskskiktet består av hassel, måbär, och en del skogstry samt sly av asp och ask. Fält och bottenskiktet är av torr- och frisk örttyp med få ovanliga inslag - åtminstone på kärlväxtsidan.

8a består av ung skog som under 1940-talet var öppen mark som då nyttjades för bete. Segelflygets Veteransällskap avser att bygga upp den gamla startbryggan på berget. För att möjliggöra flygningar från startbryggan får träden i skötselområde 8 a avverkas och området får omföras till betesmark. Detta förutsätter dock att markägaren och Segelflygets Veteransällskap kommer överens.

Skötselmål: I huvudsak fri utveckling. 8a får betas och omföras till en öppen betesmark.

Kvalitetsmål: Lövnaturskog med stort inslag av ädla lövträd. Mängden död ved ska öka. Utsikten från restaurangen och från Ållebergs äne skall bevaras. Även mellan restaurangen och Ållebergs äne kan enstaka buskar och träd tas bort så strövande ges möjlighet att få utblickar över omgivningarna. Alt öppen betesmark inom 8 a.

Engångsåtgärder: Inga. 8 a ev omföring till öppen betesmark.

Underhållsåtgärder: Stigar och trappor underhålls. Vid behov får gran tas bort. Enstaka träd får tas bort för att bevara utsikten från restaurangen och från Ållebergs äne. Av samma skäl kan även enstaka buskar och träd tas bort mellan restaurangen och Ållebergs äne. Alt bete och vid behov röjning inom skötselområde 8 a.

Skötselområde 9

Areal: 1,7 ha

Beskrivning: Igenväxande betesmark och Olausas flog. Området gränsar till brantskogen i öster. I flogen leker åkergröda i mängd samt enstaka vanlig gröda. Området är också bryologiskt intressant med arter som *Campylium polygamum* och *Dichylema falcata*.

Skötselmål: I huvudsak fri utveckling.

Kvalitetsmål: Damm med lövskog runtom.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Stigar underhålls. Vid behov får gran tas bort.

Betesmarker på sluttningen

Skötselområde 10

Areal: 0,3 ha

Beskrivning: Naturbetesmark i sydostsluttningen.

Skötselmål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm högt (riktvärde) vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: Bevara betesmarken och den hävdgynnade florán. Utveckla en brynmiljö i en 10-20 m bred zon mot lövskogen i norr.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Årligt bete under hela vegetationsperioden. Vid behov utföra röjningar i området.

Skötselområde 11

Areal: 3,8 ha

Beskrivning: Allebergs "änne" nedanför diabas- och rasbranten. Nedanför diabasen med dess mäktiga rasbrant finns ett jättestort dike – en "älla", som kanske gett berget dess namn – avgränsat mot norr av tre höga, långsträckta kullar av skiffer. På stigen från toppen av åsarna har man en magnifik utsikt. Den lerskifferhaltiga marken är genom sin starka lutning mycket erosionskänslig. De lägsta delarna är en betad ängsmark med åtskilliga kalkgynnade ängsväxter som jordtistel, vildlin, sommarfibbla, slankstarr, backsmultron, klasefibbla, småfingerört. Skogskornell, som är en sällsynt växt på Falbygden, förekommer i området. Nedan den gamla nu gräsbevuxna vägen närmare Övregården finns några källor med rikkärsväxter som t.ex. källgräs, blågrönt mannagräs och olika brunmossor. Huvuddelen har länge varit igenvuxen med lövträd och buskar.

Öster om det f d naturminnet finns en brant slänt mellan gamla och nya vägen. Här finns ett helt slutet hässle. Grässvål saknas helt.

I sydväst, i anslutning till en åker i skötselområde 6, finns ett område med en mycket tät vegetation som domineras av unga aspar.

Området har tidigare röjts men har återigen vuxit igen ganska kraftigt. Hagen betas av nötkreatur. Uppkommande sly har röjts av kommunen kontinuerligt sedan den större röjningen genomfördes.

Falbygdens Hembygds- och fornminnesförening äger och sköter Slötastugan som ligger i området. Stugan hyrs ut för olika ändamål.

Skötsel mål: Området ska vara en välbetad, tämligen öppen hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessäsongens slut.

Kvalitetsmål: Naturbetesmark med grupper av hässlen samt främst bärande träd och buskar. Täckningsgraden av träd och buskar ska vara 5-20 %. Grässvålen med hävdgynnade växter ska expandera.

Engångsåtgärder: Avverkning av barrträd och mycket hassel. Grova lövträd friställs och antalet träd- och buskgrupper minskas. Sly och en hel del nypon och enbuskar röjs bort. Ringbarkning av aspar i aspdungen i sydvästra hörnet.

Underhållsåtgärder: Årligt bete under hela vegetationsperioden. Röjning av hallon sommartid tills man får bukt med det stora inslaget av hallon. Underhållsröjningar av buskar och sly vid behov.

Skötselområde 12

Areal: 3,3 ha.

Beskrivning: Lövskog med ädellövträd, framförallt ask och lönn. Österut dominerar ädellöv och västerut är det mer triviallov av asp och björk. Hassel är vanligt i hela området. Skogen är i stort sett sluten. Fältskiktet är dåligt utvecklat. Skötselområde 11 och 12 ligger inom samma betesfålla. I kanten mellan 11 och 12 löper en vandringsled varifrån man har utsikt över omgivande landskap.

Skötsel mål: Betad lövskog.

Kvalitetsmål: Betad lövskog där det framförallt är lövskogsvärdena som ska gynnas. Mängden död ved ska öka, framförallt

i anslutning till lövskogen i angränsande skötselområden.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Bete. Vid behov röjs gran i området. För att bevara utsikten får träd och buskar hållas efter så att de inte alltför höga.

Skötselområde 13

Areal: 0,6 ha

Beskrivning: F d naturminnet Ällebergs ännu. I området växer på fuktig ängsmark den sällsynta tistelsnyltrotten. Det är dock endast mindre områden som är av ängsmarkskaraktär. Övriga delar är antingen blandlövhage *på bar jord* eller ängsmark påverkad av röjgödslingseffekter från tidigare röjningar. Vid ett tillfälle har den sällsynta buskmusen påträffats.

Vården har under en period utgjorts av tidig slåtter i juni innan snyltrotten blommar. Syftet var att så mycket som möjligt stävja expansionen av hundäxing och knylhavre. Området har betats efter snyltrotens blomning för att ytterligare bekämpa gräsen samt för att skapa blottor i jorden så att brudborsten kan gro. Resultatet av åtgärderna bedöms vara positiva. Lagren av gammal förna har minskat t.ex. Kommande år planeras därför sen slåtter. Bränning och vårstädning är också åtgärder som planeras för att gynna tistelsnyltrotten.

Skötselmål: Slåtteräng med enstaka träd och buskar.

Kvalitetsmål: Bevara ängen med tistelsnyltrot. Skapa förutsättningar för brudborste och snyltrot att expandera. Täckningsgrad av träd och buskar får vara högst 5 %, så att ängen övergår från karaktär av blandlövhage till ljusöppen slåtteräng med endast små hasselbuskar och mycket få träd.

Engångsåtgärder: Avverkning och röjning.

Underhållsåtgärder: Årlig slåtter i månadsskiftet juli/augusti. Därefter bete. Ev kan detta kompletteras med bränning och vårstädning.

Skötselområde 14

Areal: 5,4 ha

Beskrivning: Ett stort, ganska varierat, betat område bestående av blandlövhage, björkhage och öppna betesmarker. I blandlövhagen är markerna branta och de genomskärs av gamla körvägar. Trädsiktet domineras av björk och oxel men även rönn, tall, gran, alm, körsbär och ung asp förekommer. I kanten mot åkermarken finns flera grova gamla oxlar. Enbuskar, nypon och lite hassel bildar buskskikt. I öppningar finns fin grässvål med arter som solvända, slankstarr, lundstarr, svinrot, jungfrulin, brudbröd (rikligt), vildlin, sommarfibbla (rikligt), jordtistel och darrgräs. I söder finns en nästan trädfri men dessvärre mycket enbuskrik mark där vegetationen är mera hedartad och liknar markerna söderut. Området är delvis röjt på sly och, i söder, på en. Dessvärre har en kraftig igenväxning skett av en i den södra delen. Bete av nöt pågår.

Skötsel mål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessäsongens slut.

Kvalitetsmål: Bevara beteshagen med ett varierat träd- och buskskikt. Brynzoner, 10-20 m breda, bevaras och utvecklas i övergångszonerna mellan öppen betesmark och lövskog. Blomrika träd och buskar gynnas. Täckningsgraden av träd och buskar bör inte överstiga 20 %. Den största andelen träd och buskar ska finnas i lövskogsområdet i mitten av hagmarken. De grova oxlarna i kanten mot åkern ska stå fritt. Den hävdgynnade floran ska bevaras och öka sin utbredning på bekostnad av ohävdarter.

Engångsåtgärder: Avverkning/röjning. I stort sett alla enbuskar bör tas bort från den södra delen. Buskar och sly runt oxlarna tas bort så att de står fritt.

Underhållsåtgärder: Bete. Röjning av buskar och sly vid behov.

Skötselområde 15

Areal: 1,4 ha

Beskrivning: Diabassluttning omedelbart nedanför rasbranten. Lövskog som domineras av säl, asp, alm, björk och ask. Slutligheten är hög. Av lågor är endast sälgen representerad i nämnvärd grad. Buskskiktet består av hassel,

måbär, och en del skogstry samt sly av asp och ask. Fält och bottenskiktet är av torr- och frisk örttyp med få ovanliga inslag - åtminstone på kärlväxtsidan. Området har tidigare varit en öppnare betesmark, men har sedan länge vuxit igen. En kraftledning går genom området. Idag betas hela området fram till rasbranten (skötselområde 8).

Skötselmål: Betad lövskog.

Kvalitetsmål: Brynzoner, 10-20 m breda, bevaras och utvecklas i övergångszonerna mellan betesmark (skötselområde 13) och åker (skötselområde 6). Blomrika träd och buskar gynnas.

Engångsåtgärder: Skapa brynzoner mot åker och betesmark.

Underhållsåtgärder: Området betas tillsammans med skötselområde 14. Vid behov utförs röjningar för att bibehålla brynen.

Skötselområde 16

Areal: 7,5 ha

Beskrivning: Stora delar har ett mer eller mindre tätt busk- och trädskikt som bidrar till att storbladiga dagglåpor och johannesört är frekventa. Intressanta fältskiktsarter är bl.a. slåttergubbe, darrgräs, stor blåklocka, jordtistel, luddhavre, lundstarr, brudbröd (riklig), nattviol (riklig), jungfrulin, backsmörblomma och smörboll. Vegetationen är påfallande risrik (blåbär, lingon, odon och t o m kråkbär). Hasseln expanderar successivt ut i betesmarken. Hässlarna hyser en del gamla sälgar som tidigare utgjort solitärträd. Norra delen är en ännu brantare, tidigare starkt igenväxt torräng. Enstaka träd bl.a. oxel och hässlen finns i branten. Öppnare ytor hyser växter såsom klasefibbla, backsippa, sommarfibbla och brudbröd. Det finns mycket enbuskar på flera ytor.

Skötselmål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessäsongens slut.

Kvalitetsmål: Bevara och restaurera beteshagen med ett varierat träd- och buskskikt. En 10-20 m bred brynzon mellan lövskogen och den mer öppna beteshagen bevaras och utvecklas. Täckningsgraden av träd och buskar bör inte vara större än 5-10 %. Den hävdgynnade floran ska bevaras och öka sin utbredning på bekostnad av ohävdarter.

Engångsåtgärder: Røjning av sly, hassel och enbuskar. Avverkning av barrträd och unga lövträd.

Underhållsåtgärder: Bete. Slyrøjning vid behov. Ev. gallring i trädsiktet.

Skötselområde 17

Areal: 5,5 ha

Beskrivning: En större öppen beteshage av frisk rödventyp. Floran är örtrik med stora förekomster av ängsskallra, brudbröd, prästkraze och ljung, ganska rikligt med kattfot, stor blåklöcka, ängsvädd och timjan. Av negativa inslag märks rikligt med fyrkantig johannesört och kamäxing. I slänter som aldrig odlats finns den finaste floran med tjärblomster, backsippa, flentimotej och blodnäva. Tidigare är även trollsmultron, axveronika, slättergubbe, svinrot och sommarfibbla noterade. Bete av nöt pågår. Enbuskrøjningar utfördes under 1996. Ett par dungar med tämligen ung asp finns i hagen.

Skötsel mål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: Bevara beteshagen. Den hävdgynnade floran ska bevaras. Täckningsgraden av träd- och busksikt ska inte överstiga 5 %.

Engångsåtgärder: Ringbarkning av aspar. Endast aspdungen i hagens nordvästra hörn kan vara kvar.

Underhållsåtgärder: Bete. Enbusk- och slyrøjningar vid behov.

Skötselområde 18

Areal: 2,6 ha

Beskrivning: En tidigare betad sluttning som nu har stått ohävdad en längre tid. Igenväxningen domineras av hassel och annat löv.

Skötsel mål: Området ska vara en välbetad, i stort sett öppen, hagmark där gräset är 3-5 cm (riktvärde) högt vid betessångens slut.

Kvalitetsmål: En betesmark med ett glest träd- och busksikt. På lång sikt ska en hävdgynnad flora vandra in och breda ut sig.

Engångsåtgärder: Røjning av hassel och allt sly samt avverkning av träd (allén undantagen). Uppsättning av stängsel och vattenanordningar.

Underhållsåtgärder: Bete. Slyrøjning vid behov samt föryngring av hassel.

Fädreven från Saleby

Skötselområde 19

Areal: 0,8 ha

Beskrivning: Fädrev som 1996/97 røjdes på sly och större träd. En del mindre träd har lämnats för återväxt till en allé. Även det mot bergssluttningen intilliggande området har røjts.

Skötsel mål: En väl synlig fädrev.

Kvalitetsmål: Dreven och dess närområde bevaras.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Slyrøjning vid behov.

Väst- och östhanget

Skötselområde 20

Areal: 2,4 ha

Beskrivning: Partier av bergssluttningen som är røjda med hänsyn till hängflygsverksamhet. Områdena hyser rikligt med lövsly.

Skötsel mål: Områdena hålls öppna genom upprepade slyrøjningar så länge hängflygsverksamheten pågår. I annat fall lämnas de till fri utveckling.

Kvalitetsmål: Områdena bevaras med hänsyn till hängflygets verksamheter. Om hängflygsverksamheten/annan flygverksamhet upphör får områdena fritt växa igen och ingå i skötselområde 8.

Engångsåtgärder: Inga. Området får betas.

Underhållsåtgärder: Røjningar utförda av Ållebergs Hängflygklubb, Segelflygets Veteransällskap eller annan intressent.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Syftet med reservatets anläggningar är att utveckla områdets rekreations- och friluftslivsvärden genom att informera om naturreservatet och förbättra tillgängligheten.

Tillgänglighet

Älleberg syns mycket väl i landskapet och är lättillgängligt med bil. Från riksväg 47 finns skyltar mot berget. Parkeringsplats finns på platån strax utanför reservatet i anslutning till restaurangen och KSAK: s anläggningar samt i anslutning till Ällebergs äne. Vill man cykla gör man det lämpligen på den gamla landsvägen mellan Falköping och Älleberg. Man når då snart Övregården och Hokällan vid bergets fot, där det finns stigar upp till platån.

4.2 Information och anläggningar

Skyltar om Falköpings kommun och om Ekomuseet Falbygden-Ätradalen där Älleberg ingår, är uppsatta nära restaurangen där för övrigt också en lekplats finns. Befintliga skyltar kompletteras med information om reservatet.

Informationstavlor skall sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 3.2. Tavlorna skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. De skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. Skyltarna skall också informera om att EU:s Life-fond delfinansierat reservatet.

Inom reservatet finns ett system av leder, stigar och en särskild naturstig, som berättar om naturen på berget. På flera ställen finns färister och anlagda trappor på sluttningen. Nära Hokällan där tistelsnyltrotten växer ligger Slö-tastugan som ägs av Falbygdens Hembygds- och Fornminnesförening.

Bästa utsiktsplatserna finns i norr vid Ällebergs äne där t o m Carl von Linné slagits av de bedårande vyerna. Andra förmåliga utsiktsplatser finns i anslutning till de öppna hangen.

Utmed bilvägen vid ännen finns en rastplats med bord, torrtoalett och sop-tunnor.

I anslutning till reservatet ligger KSAK: s anläggningar med segelflygskola, flygfält, administrationsbyggnader, verkstad och segelflygmuseum. Här finns också restaurang och möjlighet att nyttja toalett och att campa. På bergets östra och västra sluttning, ligger två stora öppna hang som idag används av bl a Ällebergs Hängflygklubb.

Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Informationstavlor och gränsmarkeringar skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av naturvårdsförvaltaren. För underhåll och tillsyn av

stigar, trappor, parkeringsplatser och sophämtning svarar Falköpings kommun.

5 Dokumentation och uppföljning

En dokumentation av skötselåtgärder och deras effekt på flora och fauna är nödvändig för att se om den föreslagna skötselplanen följs och om målsättningen med naturreservatet uppfylls av de genomförda åtgärderna. Skötselplanen bör revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

Alla restaurerings- och årliga skötselåtgärder dokumenteras och sammanställs årligen, där åtgärd, omfattning, tidpunkt, tidsåtgång samt kostnader noteras för respektive skötselområde. Älleberg bör även fortsättningsvis fotodokumenteras. Befintliga fotopunkter bör användas för att följa områdets utveckling på längre sikt.

Förekomst av sällsynta vegetationstyper med kontinuitet i hävden kan antas hysa exklusiva arter av svampar och fjärilar. Inventering av storsvampar och fjärilar bör därför utföras i speciella projekt.

Dokumentation av vegetationsutvecklingen bör ske i de viktigaste områdena i de naturbetesmarkerna bl.a. ljunghedarna genom inventering av smårutor, eller annan lämplig metod.

Frekvensanalys av fältgentiana, mosippa, tistelsnyltrot, guckusko och *Tanymastix stagnalis* (kräftdjur).

6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning

Staten ansvarar genom förvaltaren för informationsskyltar, gränsmärkning, mark- och vegetationsvård samt för att i reservatet utförda åtgärder sker i enlighet med skötselplanen.

Falköpings kommun ansvarar för tillsyn och underhåll av naturstigar, leder, trappor, sophämtning och parkeringsplatser.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Kostnaden för naturvårdsförvaltningen skall delas av staten och Falköpings kommun.

Falköpings kommun bekostar tillsyn och underhåll av naturstigar, leder, trappor, sophämtning och parkeringsplatser.

Staten bekostar övrig skötsel, tillsyn och uppföljning enligt tabell 3 och 4.

En sammanfattning och prioriteringsordning för planerade skötselåtgärder redovisas i tabell 3.

För att kunna bevara det öppna hävdade odlingslandskapet är det av högsta prioritet att alla hagmarker betas årligen samt att slåtter och efterbete sker i slåttermarkerna. Uppsättning och omflyttning av stängsel i flera av hagmarkerna på platån är av högsta prioritet för att alla hagmarker ska kunna betas. Det är också av högsta prioritet att röjningar av buskar, sly och eventuella träd görs i dessa hagmarker liksom att även underhållsröjningar görs vid behov.

Det är av lägre prioritet att röja träd, buskar och sly i fädreven (skötselområde 19) och på åkerholmar, vägrenar mm (skötselområde 18). Även uppgrävning/restaurering av dammar är av lägre prioritet.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Uppsättning av stängsel och vattenanordningar	1, 3, 4, 5, 18	1 gång	1
Röjning av träd, buskar och sly	1, 3, 5, 18	1 gång	1
Ringbarkning av asp	17	1 gång	2
Röjning av hassel	16	1 gång	2
Avverkning/röjning	14	1 gång	2
Skapa brynzoner mot åker, skog och betesmark	4, 15	1 gång	2
Avverkning, gallring och röjning av träd- och slyvegetation	9	1 gång	3
Uppgrävning/restaurering av dammar (Storesjö och Lillesjö prioriteras för restaurering)	1, 3	1 gång	3
Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov	1, 2, 3, 5, 13, 18	Vart 10:e år	1
Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov	10, 11, 14, 15, 16, 17	Vart 10:e år	2
Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov	12, 19	Vart 10:e år	3
Röjningar av sly och buskar längs leder och stigar görs vid behov liksom underhåll av trappor		Vart 10:e år	2
Bete	1, 3, 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18	Årligen	1
Slåtter och efterbete	2, 13	Årligen	1

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

En sammanfattning och prioritetsordning på planerad tillsyn och uppföljning av skötsel- och kvalitetsmålen redovisas i tabell 4.

Gränsmarkeringar ska sättas upp runt reservatet och informationsskyltar placeras ut enligt karta, bilaga 3:2. Uppsättning och tillsyn av informationsanläggningar är av högsta prioritet liksom den årliga tillsynen av skötsel- och röjningsarbeten i hagmarker och slåtterängar. För att se om skötseln har önskade effekter är av högsta prioritet att göra frekvensanalyser av fältgentiana, tistelsnyltrot och guckusko med jämna mellanrum.

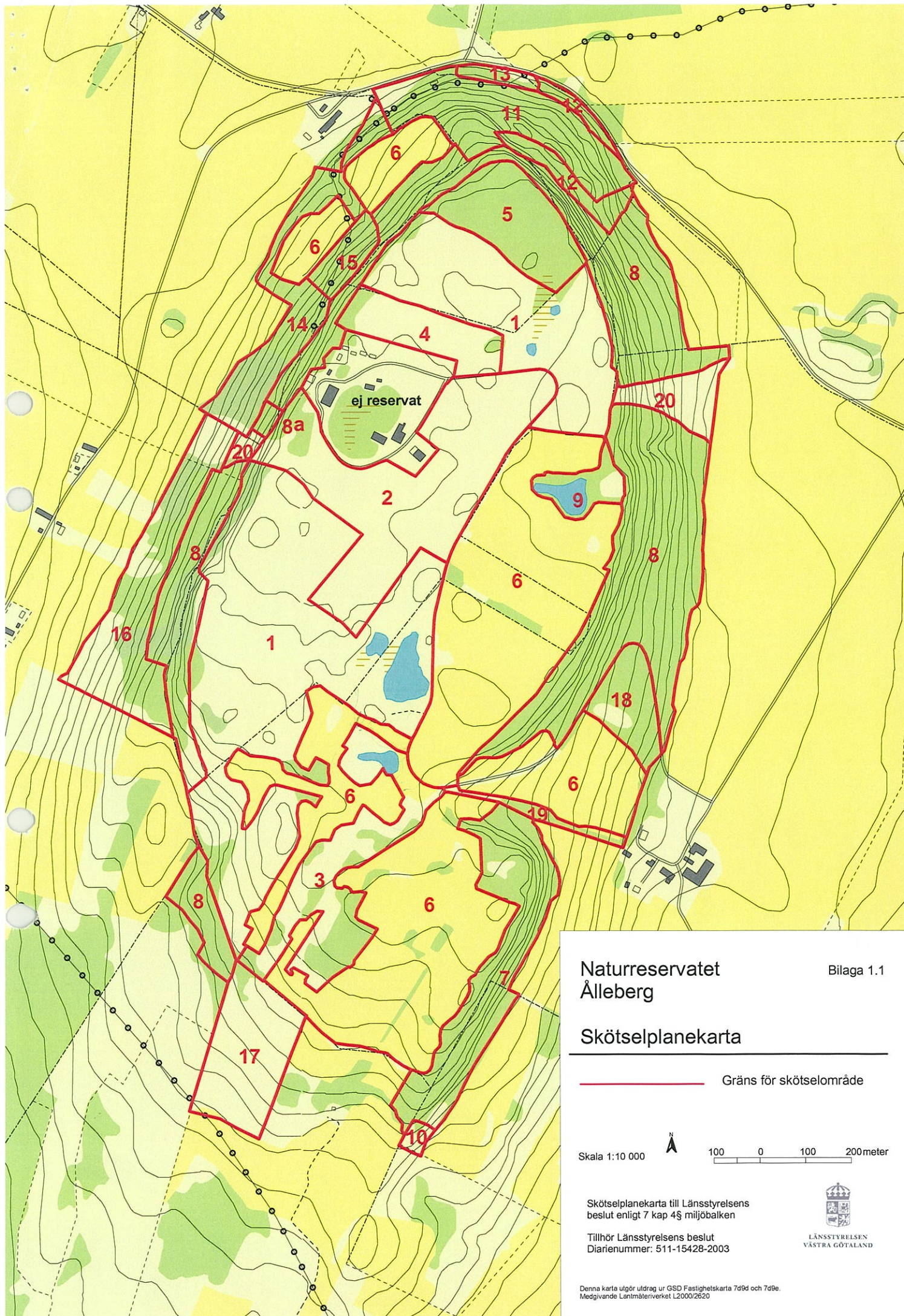
Det är av hög prioritet att tillsynen av skogen sker med jämna mellanrum. En grundläggande inventering av fjärilar och storsvampar bör göras för att kunna göra uppföljningar i framtiden. Det är av hög prioritet att göra frekvensanalys av mosippa och *Tanymastix stagnalis*. En fotodokumentation för att följa områdets utveckling på längre sikt är av hög prioritet.

Tillsyn/uppföljning	Skötselomr.	När	Prioritet
Gränsmarkering		1 gång	1
Tillverkn. och uppsättning av skyltar		1 gång	1
Tillsyn: skyltar		Årligen	2
Tillsyn: hagmarker, skötsel- och röjningsreslutat	1, 3, 5, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17	Årligen	1
Tillsyn: ängsmarker, skötselresultat	2, 12	Årligen	1
Tillsyn: skog	7, 8, 9	Vart 10:e år	2
Grundinventering av storsvampar och fjärilar	1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17	1 gång	2
Dokumentation av vegetationsutveckling	1	Vart 10:e år	2
Frekvensanalys: fältgentiana	1, 2	Vart 3:e år	1
Frekvensanalys: mosippa	1	Vart 3:e år	2
Frekvensanalys: tistelsnyltrot	12	Vart 3:e år	1
Frekvensanalys: guckusko	7	Vart 3:e år	1
Frekvensanalys: <i>Tanymastix stagnalis</i> (kräftdjur)	1	Vart 3:e år	2
Fotodokumentation	1, 2, 3, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17	Vart 10:e år	2

Tabell 4. Prioritering av föreslagna uppföljningsinsatser, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

7 Referenser

- Abrahamsson, Å, Sundh, L. *Norra Ålleberg – vegetation och fågelliv*. Svarthaken årgång 12, 1989.
- Andersson, L. (manuskript). *Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande-marker*.
- Andersson, L, Appelqvist, T. Ålleberg – *Översiktlig naturvårdsinventering och åtgärdsförslag*. Länsstyrelsen i Skaraborg. Meddelande 13/83.
- Flygbilder över Ålleberg. Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Fotodokumentation från fasta punkter. Länsstyrelsen Västra Götalands län samt Falköpings kommun
- Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen Västra Götaland. *Småvatten i Skaraborg – Resultat av en inventering inom den regionala miljöövervakningen 1997*. 1998:3.
- Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Nordiska ministerrådet. 1994. *Vegetationstyper i Norden*. TemaNord 1994:665. Köpenhamn, Danmark.
- Segelflygets årsbok. Segelflyg 91.
- Skogsvårdsstyrelsen 1992. *Ålleberg – Naturvårdsinriktad skogsbruksplan*.
- Skogsstyrelsen. 1995. *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.

Naturreseptat Älleberg

Bilaga 1.1

Skötselplanekarta

Gräns för skötselområde

Skala 1:10 000

100 0 100 200meter

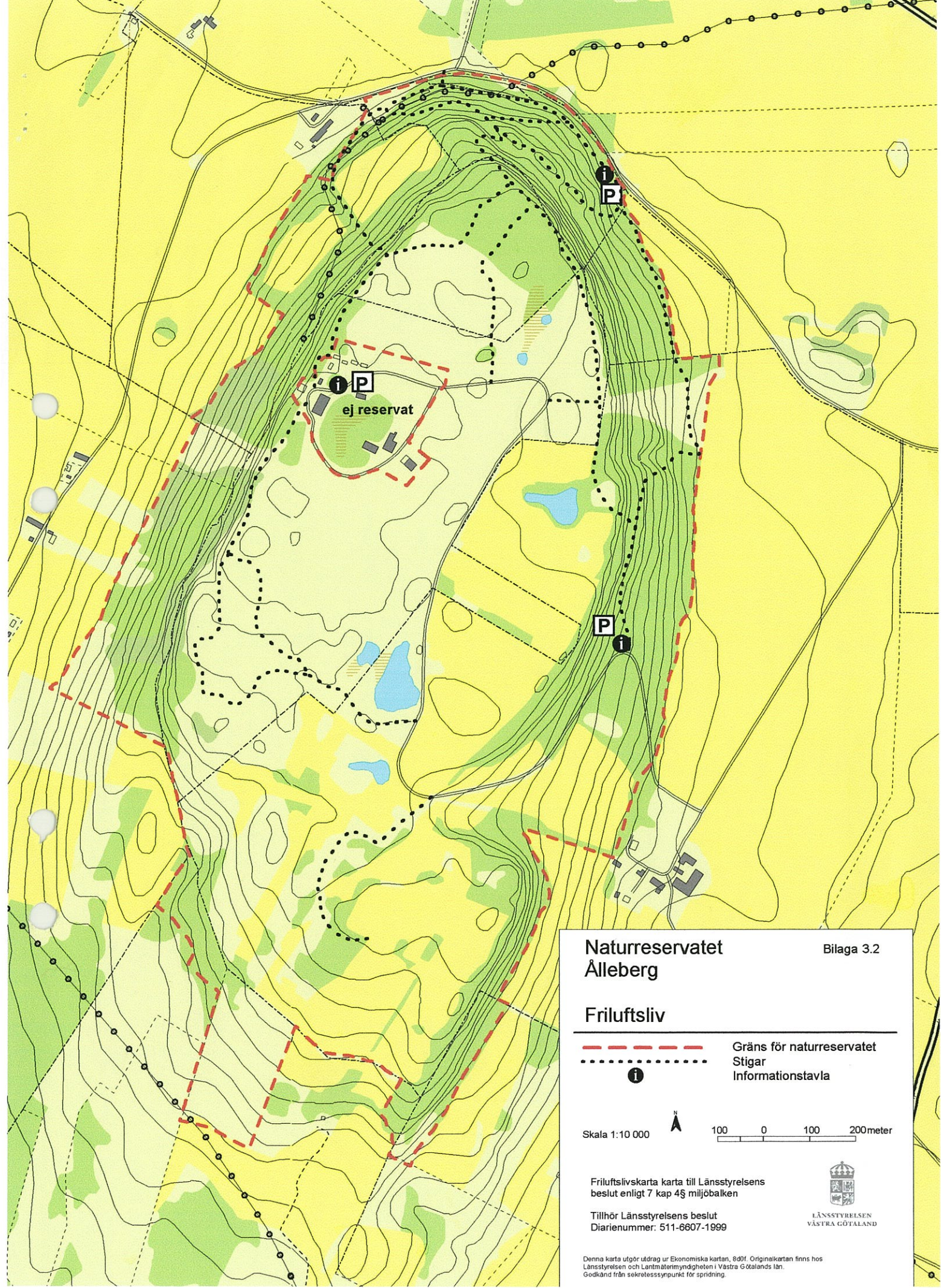
Skötselplanekarta till Länsstyrelsens
beslut enligt 7 kap 4§ miljöbalken

Tillhör Länsstyrelsens beslut
Diarienummer: 511-15428-2003

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

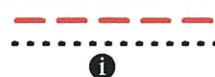
Denna karta utgör utdrag ur GSD Fastighetskarta 7d9d och 7d9e.
Medgivande Lantmäterverket L2000/2620

Naturreseptat Ålleberg

Bilaga 3.2

Friluftsliv

Gräns för naturreseptat
Stigar
Informationstavla

Skala 1:10 000

100 0 100 200meter

Friluftslivskarta karta till Länsstyrelsens
beslut enligt 7 kap 4§ miljöbalken

Tillhör Länsstyrelsens beslut
Diarienummer: 511-6607-1999

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Denna karta utgör utdrag ur Ekonomiska kartan, 809f. Originalkartan finns hos
Länsstyrelsen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
Godkänd från sekretesssynpunkt för spridning.